

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์

The Development Of Ethic And Life Skills Curriculum For Under Graduate Students In The Faculty Of Education

กาญจนา คุณารักษ์ (Kanchana Kunarak)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ (2) พัฒนาและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตที่พัฒนาขึ้น (3) ทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตร (4) ประเมินผลการใช้หลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตด้านความรู้ ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและทักษะชีวิต และประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 41 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (1) แบบสอบถามความต้องการของนักศึกษาและอาจารย์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (3) แบบประเมินพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษา (4) แบบประเมินทักษะชีวิต และ (5) แบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษาและอาจารย์ต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต (2) หลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิตที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล และรายชื่อหนังสืออ่านประกอบ (3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร (4) พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาหลังการทดลองใช้หลักสูตรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนการทดลอง และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นว่ามีเหมาะสมมาก

Abstract

The purposes of this research were to (1) study the foundations of curriculum development on ethic and life skills, (2) develop ethic and life skills curriculum and testing curriculum efficiency, (3) implement of ethic and life skills curriculum, and (4) evaluate student opinion toward Ethic and Life Skills Curriculum.

The study was the one group, pretest-posttest design. The sample comprised 41 undergraduate students in academic year 2015 of the Faculty of Education of Bangkok Thonburi University drawn by purposive sampling.

The research instruments were: (1) a set of needs assessment questionnaire on ethic and life skills for the instructors and undergraduate students, (2) an achievement test on ethic behavior and life skills, (3) student evaluation form on ethic and life skills, (4) a student opinion on ethic and life skills curriculum. Data were analyzed by mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), t-test dependent, and content analysis.

The research finding were as follows: (1) the instructors and undergraduate students needed to develop ethic and life skill curriculum, (2) the developed ethic and life skills curriculum composed of objectives, subject matters, instructional activities, medias, and instructional evaluation, (3) student learning achievement after curriculum implementation was higher ($\bar{X} = 44.10$, S.D.= 6.76) than before ($\bar{X} = 27.63$, S.D.= 2.77), (4) student ethic behavior after curriculum implementation was higher ($\bar{X} = 4.06$, S.D.= 0.53) than before ($\bar{X} = 3.64$, S.D.= 0.44), (5) student life skills after curriculum implementation was higher ($\bar{X} = 3.98$, S.D.= 0.67) than before ($\bar{X} = 3.56$, S.D.= 0.48) ($\bar{X} = 44.10$, S.D.= 6.76), and (6) students opinions on ethic and life skills curriculum totally was higher suitable ($\bar{X} = 2.73$, S.D.= 0.45) where each component (subject matters, instructional activities, medias, and instructional evaluation) was a high suitable as well.

บทนำ

การให้ธรรมะการให้ทั้งปวง รสแห่งธรรมย่อมชนะรสทั้งปวง ความยินดีในธรรมย่อมชนะความดีทั้งปวง ความสันตติหาย่อมชนะทุกข์ทั้งปวง (พุทธศาสตร์สุภาสิต หมวดที่ 8 การชนะ) สุวิชาโน ภว โหติ ผู้รู้ดีคือผู้เจริญ แต่การเป็นผู้มีความรู้ดีแต่เพียงอย่างเดียววนั้น ไม่เพียงพอ ยังไม่เป็นการทำคนให้เต็มคน การเป็นผู้มีความรู้ดีนั้นจะต้องควบคู่กันไปกับการเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมด้วย เพราะความรู้สึกลึกซึ้งที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจควบคู่กับการมีความรู้ความสามารถสูง จะทำให้นุชนสามารถพัฒนาตนเองและสังคมให้ก้าวหน้าและมีความสุขได้ ถ้ามีความรู้ดีแต่เจ้าเล่ห์แสนกล มีความฉ้อฉลอยู่ในดวงจิตโดยตลอดแล้ว ก็จะทำให้สังคมเสื่อมทรามและมีแต่การเอารัดเอาเปรียบ การกดขี่ข่มเหงผู้อื่น การไม่เห็นอกเห็นใจกัน ฯลฯ เกิดขึ้นเรื่อยๆ

ท่าอย่างไร เราจึงจะสามารถสร้างบุคคลและสังคมที่เปี่ยมไปด้วยความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมให้ได้ ให้เปรียบเสมือนสองด้านของเหรียญ (two sides of one coin) ซึ่งไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ แม้ว่าจะไม่ถ้วนทั่วทุกคน แต่ขอเพียงให้เป็นบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมก็เป็นการเพียงพอ เปรียบดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ว่า “ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมือง มีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้” (พระบรมราโชวาท, 11 ธ.ค. 2512)

โลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ความเจริญด้านวัตถุหลั่งไหลท่วมท้น เด็กไทยได้รับความเจริญทางวัตถุจนล้นปรี่ ทำให้ทัศนคติในเชิงคุณธรรมจริยธรรมเริ่มเสื่อมทรามลงไป สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ ในอนาคตเด็กเยาวชน นิสิต นักศึกษาทั้งหลายซึ่งมีความหวังและอนาคตของชาติ จะได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมได้จากไหน หากเราไม่เร่งสร้าง และปลูกจิตสำนึกให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ตลอดจนคนในสังคมทั่วไปที่สิ้นไร้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของตน และท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมและครอบครัว สังคมเสื่อมโทรมลงจากเดิมมาก ยิ่งความเจริญทางวัตถุหลั่งไหลเข้ามาามากเพียงไร ก็ยิ่งทำให้สังคมเสื่อมทรามทรุดโทรมลงโดยลำดับมากเพียงนั้น ผู้คนแก่งแย่งกันทำมาหากิน แย่งกันอยู่ แย่งกันใช้ แล้งน้ำใจต่อกัน ชีวิตมีแต่ความขัดสน จนยาก สุขภาพกาย สุขภาพจิตทรุดโทรม ก่อให้เกิดภาวะเสื่อมโทรมทางคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลต่อคุณภาพของสังคมแห่งความสันติสุข เห็นได้จากข่าวสังคมต่างๆทางลบที่ปรากฏทุกวันทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และสื่อในรูปอื่นๆ และจากรายงานสรุปผลการวิจัยของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเพ็ญแข ประจันปัจจนึก ที่พบว่า ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยมีห้าประเด็น (http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/files/BRD_Research/thesis%20knowledge/March_2013/51006.pdf เข้าถึงเมื่อ 15 พ.ค.59) คือ (1.) สังคมไทยในปัจจุบันมีปัญหาจริยธรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับน้อย สาเหตุสำคัญที่สุดมาจากครอบครัว ซึ่งมีการอบรมเลี้ยงดูที่ขาดประสิทธิภาพ ขาดตัวแบบที่ดี ไม่ส่งเสริมการก่อตั้งและพัฒนาจริยธรรมในตัวคนอย่างสมบูรณ์ ทำให้เด็กและเยาวชนขาดจิตสำนึกที่ดี ขาดความรับผิดชอบและขาดคุณธรรม จริยธรรมด้านอื่นๆ ที่สำคัญที่เป็นภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่ดีให้แก่คน ทำให้เด็กและเยาวชนมีการเน้นด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ตลอดจนการมีความประพฤติปฏิบัติ และพฤติกรรมที่ขาดความยับยั้งชั่งใจ ชักจูงได้ง่าย และมีการเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาจากช่องทางต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสื่อประเภทต่างๆ ซึ่งไม่เป็นตัวแบบที่ดีและยังไม่มีบทลงโทษ หรือระบบป้องกันที่ดีที่มีประสิทธิภาพที่พอเพียง ทำให้เกิดตัวแบบในเชิงลบและเกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมผิดๆ ได้โดยง่าย (2.) ระบบการศึกษาขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตสำนึกได้ ขาดผู้ที่เป็นตัวแบบที่ดี การเรียนการสอนไม่เน้นหนักด้านคุณธรรม จริยธรรม ไม่มีการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังเพื่อพัฒนาจิตสำนึกและคุณธรรม จริยธรรม (3.) สถาบันศาสนา ไม่ได้ทำหน้าที่ในการปลูกฝังถ่ายทอด อบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่บุคคลอย่างจริงจัง ขาดตัวแบบที่ดีงามด้านศาสนา และศาสนาไม่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจคนให้ทำความดีได้ (4.) สังคมไทยโดยรวมมีความอ่อนแอ ไม่มีระบบป้องกันและควบคุมพฤติกรรมของคน ระบบกฎหมายและระบบการลงโทษไม่สามารถควบคุมและทำให้คนเกรงกลัวและหลาบจำ ระบบการ

บริหารคนของประเทศทุกส่วน ตั้งแต่ระดับล่างจนถึงบนไม่โปร่งใส บุคคลที่มีความสำคัญในด้านการบริหารและการเมือง เช่น ผู้บริหารระดับสูง และนักการเมือง ขาดคุณธรรม จริยธรรม ฉ้อโกง ขาดความละเอียดต่อความชั่ว ประพฤติผิดในรูปแบบต่างๆ (5.) สังคมไทยขาดการรณรงค์เพื่อแก้ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง มีการแก้ไขปัญหาย่างไม่ต่อเนื่อง และไม่มีการประสานกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดระบบการบังคับและประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาคุณธรรม จริยธรรมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง และยังขาดเป้าหมายและทิศทางที่ถูกต้องที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาคุณธรรม จริยธรรมของชาติ

ปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนและสังคมไทยดังกล่าวข้างต้น พบว่า สาเหตุส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีปัญหา มาจากสื่อรุนแรงและล่อแหลมต่างๆ การเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง การขาดแบบอย่างที่ดี และพบว่า การที่เด็กเป็นเช่นนั้น เพราะเด็กขาดทักษะในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหา และแก้ไขด้วยปัญญาจากผลการประเมินการใช้หลักสูตรของกรมวิชาการและหน่วยงานต่างๆ พบว่า คุณภาพการศึกษาของไทยมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพการศึกษาของอีกหลาย ประเทศในระดับเดียวกัน เด็กและเยาวชนไทยยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพความสามารถทางวิชาการ ยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น การใฝ่รู้ ใฝ่เรียน การคิดวิเคราะห์ และให้เหตุผลในการแก้ปัญหา ความมีระเบียบวินัยและความซื่อสัตย์ เป็นต้น และนอกจากนั้นวิธีการสอนของครูยังใช้วิธีการบอกความรู้โดยยึดหลักวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาในชีวิตได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 หน้า 33)

ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมมีอยู่ทั่วไปแทบทั้งโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทุจริต คอร์รัปชัน ประเทศไทยก็ไม่วางทีจะมีปัญหาทุจริตคอร์รัปชันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างหลากหลายจนยากแก่การแก้ไข สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากปัจจัยหลายประการ โดยปัจจัยที่สำคัญเกิดขึ้นมาจากพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน ซึ่งหมายถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น ผู้ที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมิใช่ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะการปกครองท้องถิ่น ที่ กรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ บุคคลหรือคณะบุคคลที่ใช้อำนาจปกครองของรัฐ (ชโลบล อังสวาทย์ และคณะ <http://www.acfs.go.th/documentfile/acfs-23-06-54-06> pdf เข้าถึงเมื่อ 7 มีนาคม 2559) นอกจากนั้น ประชาชนไทยยังมีมุมมองในเรื่องค่านิยมที่ผิด ยกย่องผู้ร่ำรวย มีอิทธิพล มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง ให้การเคารพนับถือ และมองว่าเป็นคนดีเสมอ คนส่วนใหญ่มีความคิดว่า จะได้พึ่งพาอาศัย อุปถัมภ์ค้ำจุนกันโดยไม่คิดถึงความต้องการในสังคม และได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการอุปถัมภ์มาเป็นสภาพการตอบแทนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันจนกลายเป็นการทุจริตคอร์รัปชันในหลายรูปแบบที่ฝังรากลึกยากต่อการแก้ไข ปัญหาส่วนใหญ่ เกิดมาจากการใช้อำนาจแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือพวกพ้อง ในการปกครองของเจ้าหน้าที่รัฐก็มีการทุจริตคอร์รัปชันกันมาก เช่น การทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นการเรียกรับเงินจากผู้ประกอบการค้าต่างๆ การจัดซื้อนมของโรงเรียน การจัดซื้อยาของเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข การยกยอกทรัพย์สินทางราชการ ดังที่เป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ และทางโทรทัศน์ที่มีให้เห็นอยู่บ่อยๆ จนดูเหมือนว่าสังคมไทย เห็นว่า การทุจริตเป็นเรื่องปกติ ดังที่เอแบคโพลล์ได้สำรวจความ

คิดเห็นของประชาชนใน 17 จังหวัดทั่วประเทศ จำนวน 1,228 คนเกี่ยวกับปัญหาทุจริตของประเทศไทยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 84.5 มองว่าปัญหาการทุจริตเป็นเรื่องปกติธรรมดาในการทำธุรกิจ แต่ที่น่าวิตกเป็นอย่างยิ่ง คือ ประชาชน ร้อยละ 51.2 มีความเห็นว่ายอมรับได้ที่รัฐบาลจะทุจริตคอร์รัปชัน ถ้าทุจริตคอร์รัปชันแล้วทำให้ประเทศเจริญรุ่งเรืองและประชาชนอยู่ดีกินดี เพราะไม่ว่ารัฐบาลไหนก็ล้วนมีการทุจริตทั้งนั้น (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 10 มิถุนายน 2552) เรื่องที่เกี่ยวกับการทุจริตนี้ องค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย (Transparency Thailand) ได้เปิดเผยผลการจัดอันดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันประจำปี 2557 ประเทศไทยได้คะแนน 38 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 85 จากการจัดอันดับทั้งหมด 175 ประเทศทั่วโลก และเป็นอันดับที่ 12 จาก 28 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งนับว่ามีคะแนนดีขึ้นจากปี 2556 ซึ่งอาจมาจากในช่วงปีที่ผ่านมา หลายภาคส่วนได้พยายาม มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและเห็นผลของการแก้ปัญหาบางด้าน เช่น การปลูกฝังความดีให้เด็กในการเรียนการสอนหลักสูตร “โตไปไม่โกง” และดำเนิน “โรงเรียนคุณธรรม” รวมถึงการตื่นตัวของภาคธุรกิจในการต่อต้านการทุจริต อีกทั้งคนไทยจำนวนมากได้แสดงความรู้สึกไม่พอใจต่อการทุจริตคอร์รัปชันและแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนไม่ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชัน การที่คนในสังคมตื่นตัวต่อปัญหาร่วมกันเช่นนี้ เป็นสัญญาณที่ดีว่า ประเทศไทยได้นำพลังร่วมของคนในสังคมมาผลักดันการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันให้เป็นวาระแห่งชาติที่แท้จริง ทั้งนี้รวมถึงการไม่ยอมรับการโกงทุกรูปแบบ และไม่เป็นคนโกงที่ยืนในสังคม และมีการกลั่นกรอง ตรวจสอบผู้บริหารประเทศให้ทำงานด้วยความรับผิดชอบ โปร่งใส นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง (จรี วิจิตรวาทการ <http://www.transparency.org/> เข้าถึงเมื่อ 7 มีนาคม 2559)

ปัจจุบัน พบว่ามีหลักสูตรรายวิชาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิตอยู่ในระดับอุดมศึกษาบ้าง แต่ไม่มากนัก ประมาณ 3 หน่วยกิต ซึ่งนับว่าน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตซึ่งเป็นหลักสูตรที่ผลิตครู ที่จะต้องออกไปทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชนและหลักสูตรที่มีอยู่ส่วนใหญ่ก็จะเน้นไปในเชิงทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ ทำให้เกิดผลได้ไม่มากเท่าที่ควร เพราะขาดการฝึกฝนที่ไม่มากพอ เห็นได้จากปัญหาคุณธรรม จริยธรรม ที่ปรากฏตามข่าวทางโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวัน

นอกจากนั้น เด็กและเยาวชนยังขาดทักษะชีวิต ซึ่งเป็นความสามารถในการที่จะใช้ความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการกับปัญหารอบๆตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสารเสพติด อิทธิพลจากสื่อ ชีวิตครอบครัว สุขภาพ บทบาทชาย-หญิง สิ่งแวดล้อม จริยธรรม ปัญหาสังคม ตลอดจนปัญหาอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพของชีวิต ทักษะชีวิตที่จะทำให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถดำรงตนได้อย่างมีความสุขและสง่างาม ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความตระหนักรู้ในตน ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การจัดการกับอารมณ์ และการจัดการกับความเครียด

หากปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทยยังไม่ได้รับการแก้ไข จะส่งผลให้อนาคตสังคมไทยอยู่อย่างไม่ปกติสุข มีแต่ความเอารัดเอาเปรียบ เห็นแก่ตัว แกร่งแข็งขิงดี ขาดความปลอดภัย ผู้คนอ่อนแอ เตือนร้อนทุกหย่อมหญ้า ในทางกลับกันหากปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไข เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ เต็มไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม บ้านเมืองก็จะ สงบสุข ระเบียบเรียบร้อย มีแต่ความถาวรสืบไป

ในทำนองเดียวกัน หากเด็กและเยาวชนมีทักษะชีวิตทั้งสิบประการดังที่กล่าวถึงแล้ว จะทำให้เด็กและเยาวชนรู้จักจัดการกับชีวิตและการทำงานของตนได้ดีขึ้น มีสติที่จะรักษาคุณธรรมจริยธรรมของตนเองและสังคม จึงเป็นความสำคัญจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสใช้หลักสูตรนี้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และทักษะชีวิตของตนเองก่อนที่จะนำไปปลูกฝังให้กับเด็กและเยาวชนที่ตนเองจะต้องรับผิดชอบในวันข้างหน้าอันจะเป็นประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชน และประเทศชาติโดยรวมสืบไป

นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่จะออกไปประกอบวิชาชีพครูในระดับการศึกษาพื้นฐาน ที่จะปลูกฝังความรู้ทางวิชาการด้านต่างๆ ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรม และทักษะชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชน ที่จะเป็นพื้นฐานการเข้าสู่วิชาการระดับสูงและวิชาชีพด้านต่างๆ จึงเป็นความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิตไว้ในหลักสูตรศึกษาศาสตร เพื่อฝึกฝนให้บัณฑิตได้มีความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งจะส่งผลดีต่อประชากรโดยรวมในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต
2. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์เกี่ยวกับจริยธรรม พฤติกรรมเกี่ยวกับจริยธรรม และทักษะชีวิตก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต
4. เพื่อประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับจริยธรรมและทักษะชีวิตของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ก่อน และหลังการทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตที่พัฒนาขึ้น มีความแตกต่างกัน
2. นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี มีการปฏิบัติพฤติกรรมเกี่ยวกับจริยธรรม และทักษะชีวิตก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรจริยธรรม และทักษะชีวิต ที่พัฒนาขึ้น แตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) สี่ขั้นตอน คือ ขั้นแรกศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิต ขั้นที่สองพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตบนพื้นฐานข้อมูลที่มีการศึกษาในขั้นตอนแรก ขั้นที่สามทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตกับนักศึกษาปริญญาตรี เป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน และขั้นที่สี่เป็นการประเมินผลการใช้หลักสูตร และประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวน 41 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ ดังนี้

1. ขั้นตอนที่หนึ่ง การวิจัย (Research:R₁) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตร รายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต โดยอาศัยการวิเคราะห์เอกสารและใช้เครื่องมือการวิจัย 2 ชิ้น คือแบบสอบถาม ปลายปิดและปลายเปิดเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตสำหรับ คณาจารย์ และแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิดเกี่ยวกับความต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรจริยธรรมและ ทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ และหาค่าประสิทธิภาพของเครื่องมือทั้ง 2 ชิ้น ด้วยการหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง และพบว่าเครื่องมือมีประสิทธิภาพโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2. ขั้นตอนที่สอง การพัฒนา (Development:D₁) เป็นการสร้างหลักสูตรจริยธรรมและทักษะ ชีวิตที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของรายวิชา เนื้อหารายวิชาเกี่ยวกับจริยธรรมและทักษะชีวิต กิจกรรมการเรียน การสอน สื่อการเรียนการสอน แนวทางการวัดและประเมินผล และรายชื่อหนังสืออ่านประกอบตามหลักสูตร รายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต เมื่อสร้างหลักสูตรเสร็จแล้ว หาประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ ด้านจริยธรรมและทักษะชีวิต ด้านภาษาและด้านสถิติวิจัย เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง และพบว่าหลักสูตรมี ประสิทธิภาพ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 หลังจากนั้นได้นำหลักสูตรที่หาประสิทธิภาพ ดังกล่าวนี้นำไปหาคุณภาพของหลักสูตรอีกครั้ง โดยอาศัยแนวคิดของ กัสกี (Guskey, 2000) ด้วยการให้ ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตในสี่ด้าน คือ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความ สอดคล้อง และการนำไปใช้ประโยชน์ โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดย เริ่มจากไม่ดี / ใช้ไม่ได้ ไปจนถึง ดีมาก / ใช้ได้มากที่สุด

3. ขั้นตอนที่สาม การทดลองใช้หลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิต (Research:R₂) ในขั้นนี้ใช้ เครื่องมือ 4 ชิ้น คือ (1.) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและหลังเรียน และหาค่าความเชื่อมั่นของ แบบทดสอบด้วยค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (2.) แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน (3.) แบบประเมินทักษะชีวิตของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน และ (4.) แบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ที่มีต่อหลักสูตร รายวิชาและทักษะชีวิต และหาประสิทธิภาพของเครื่องมือขั้นที่ 2-4 ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง และนำไป ทดลองใช้กับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวน 41 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2557

4. ขั้นตอนที่สี่ การพัฒนา (Development:D₂) เป็นการประเมินผลหลักสูตรหลังจากที่นำไป ทดลองใช้กับนักศึกษาในกลุ่มทดลอง ปรับปรุงแก้ไข และนำไปขยายผลด้วยการใช้หลักสูตรนั้นซ้ำกับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มา ปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง จนเป็นหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ทั้งนักศึกษาและคณาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย กรุงเทพธนบุรี ต่างต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต โดยคณาจารย์ให้ข้อมูลว่า

หลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต เป็นส่วนสำคัญของหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต เพราะการที่บุคคลใดจะประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานได้ บุคคลนั้นจะต้องมีทั้งความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และทักษะชีวิต ครุต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นผู้ปลูกฝังพื้นฐานด้านคุณธรรมจริยธรรม และทักษะชีวิต ทั้งทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติให้แก่เด็กและเยาวชน ส่วนนักศึกษาให้ข้อมูลว่าต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตเพื่อความชัดเจนในเรื่องของการเรียนการสอน และเพื่อที่จะให้ตนเองได้เข้าใจเนื้อหาวิชา และวัตถุประสงค์ของรายวิชา ตลอดจนแนวทางการจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลในรายวิชานี้เพื่อประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจในการเรียน และรับรู้ว่าตนเองมีความรู้เรื่องจริยธรรมและทักษะชีวิตมากน้อยเพียงใด จะต้องปรับปรุงตนเองอย่างไรบ้าง ต้องการรับทราบวัตถุประสงค์ของรายวิชา เนื้อหารายละเอียด กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และแนวทางการวัดและการประเมินผลการเรียน

2. หลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของรายวิชา 14 ข้อ เนื้อหารายวิชาเกี่ยวกับจริยธรรมและทักษะชีวิต 20 ประเด็นหลักๆ กิจกรรมการเรียนการสอน 10 กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน 6 รายการ และแนวทางการวัดและประเมินผล 4 แนวทาง ตลอดจนรายชื่อหนังสืออ่านประกอบในการเรียนรายวิชานี้ หลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และเมื่อนำหลักสูตรไปหาคุณภาพอีกครั้ง พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด มีความเป็นไปได้มากที่สุด มีความสอดคล้องมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัดและการประเมินผล พบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความสอดคล้อง อยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตที่พัฒนาขึ้น พบว่า

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีตามหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต ก่อนการใช้หลักสูตรและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้หลักสูตร นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า ($\bar{X} = 44.10$, S.D.= 6.70) ก่อนการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 27.63$, S.D.= 2.77)

3.2 พฤติกรรมเกี่ยวกับจริยธรรมของนักศึกษา ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้หลักสูตรนักศึกษามีพฤติกรรมจริยธรรมอยู่ในระดับสูงกว่า ($\bar{X} = 4.06$, S.D.= 0.53) ก่อนการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 3.56$, S.D.= 0.44)

3.3 ทักษะชีวิตของนักศึกษา ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้หลักสูตรนักศึกษามีทักษะชีวิตสูงกว่า ($\bar{X} = 3.98$, S.D.= 0.67) ก่อนการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 3.56$, S.D.= 0.48)

3.4 ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิตในภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์ และด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เช่นกัน

การอภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าทั้งอาจารย์และนักศึกษาต้องการให้มีหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทั้งอาจารย์และนักศึกษาเห็นตรงกันว่า การมีความรู้ต้องคู่กับการมีคุณธรรมเสมอ จึงจะประกอบการทำงานเพื่อส่วนรวมได้ สอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อ พ.ศ.2520 ว่า “...การที่จะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือ ที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่า ความรู้นั้น เป็นเหมือนเครื่องยนต์ ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรม เป็นเสมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำพาให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ คือ ปลอดภัยจนบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์ ดังนั้น ในการที่จะประกอบการทำงานเพื่อส่วนรวมต่อไปขอให้ทุกคนสำนึกไว้เป็นนิมิต โดยตระหนักว่าการทำงาน สังคม และบ้านเมืองนั้น ถ้าขาดผู้มีความรู้เป็นผู้บริหารดำเนินการ ย่อมเจริญก้าวหน้าไปได้โดยยาก แต่ถ้างานใด สังคมใด และบ้านเมืองใดก็ตาม ขาดบุคคลผู้มีความสุจริตแล้ว จะดำรงอยู่ไม่ได้เลย...” และตรงกับแนวคิดของ รังสรรค์ แสงสุข อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหงว่า “ในการทำงานทุกคนจะมุ่งสนใจว่าต้องเก่งแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องใส่ใจในความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมด้วย ถ้าเป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจ เมื่อได้เป็นผู้นำรัฐ มีโอกาสได้บริหารราชการแผ่นดินก็สมควรต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม ผู้นำรัฐ ผลงานจึงจะดีบริสุทธิ์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และได้รับคำยกย่องสรรเสริญจากหมู่ชนทั้งหลาย”(ปราธญา กล้าผจญ, 2549 : คำนิยม) หรือ หากว่าคนเรามีแต่องค์ความรู้ แต่ไม่มีคุณธรรมกำกับ เป็นเครื่องนำทางชีวิตแล้ว ย่อมอาจสร้างปัญหาได้มากมาย ด้วยจิตใจที่ไร้ความละอาย ดังคำกลอนว่า

เมื่อความรู้สูงเยี่ยงถึงเทียมเมฆ	แต่คุณธรรมต่ำเฉกยอดหญ้านั้น
ย่อมอาจสร้างปัญหาสารพัน	ด้วยจิตอันไร้อายในโลกา
เมื่อคุณธรรมสูงเยี่ยงถึงเทียมเมฆ	แต่ความรู้ต่ำเฉกเข่นยอดหญ้า
อาจเป็นเหยื่อทุรชนจนอุรา	ด้วยปัญญาอ่อนด้อยน่าน้อยใจ
หากความรู้สูงล้ำคุณธรรมเลิศ	จึงประเสริฐกอบกิจวินิจฉัย
จะพัฒนาประชากรราษฎร์ทั้งชาติไทย	ต้องฝึกใช้ความรู้คู่คุณธรรม

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า หลักสูตรคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตรรายวิชา เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ การวัดและการประเมินผล และรายชื่อหนังสืออ่านประกอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว มีการคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการในการพัฒนาหลักสูตร ว่าหลักสูตรต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hilda Taba (กาญจนา คุณารักษ์, 2558 : 20-21) ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมีอย่างน้อยสี่ประการ คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีสอนและการจัดดำเนินการและการประเมินผลหลักสูตร และการที่หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและมี

คุณภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยมีการระมัดระวังการสร้างให้เป็นไปตามหลักการและทฤษฎี สร้างขึ้นจากการสำรวจความต้องการของผู้ใช้หลักสูตรก่อน และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประสิทธิภาพและคุณภาพของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นก่อนการนำไปทดลองใช้จริง เพื่อให้เป็นไปตามทฤษฎีของการพัฒนาหลักสูตรที่เริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนการสร้างหลักสูตร เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วสร้างหลักสูตร นำไปหาประสิทธิภาพนำไปทดลองใช้ และประเมินผลการใช้หลักสูตรในที่สุด แล้วจึงนำหลักสูตรไปขยายผลด้วยการนำไปใช้สอนกับนักศึกษาในภาคการศึกษาต่อไป

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตของนักศึกษาหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาได้ให้ความสนใจกับบทเรียนและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้เกิดมีความรู้จริง และนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับคำว่า “learning by doing” ของ John Dewey และกฎของการฝึก (the law of exercise) ของ Thorndike ที่ต้องให้มีการฝึกบ่อยๆ ทำซ้ำบ่อยๆ ทำให้ผู้เรียนทำสิ่งที่ฝึกนั้นได้ดี

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า (1.) นักศึกษามีการปฏิบัติทางจริยธรรม (พฤติกรรมทางจริยธรรมด้านความมีเหตุผล ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีอุตสาหะตั้งใจแน่วแน่ ความเมตตากรุณา ความเสียสละ ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ความกตัญญูกตเวที ความมีสติสัมปชัญญะ ความรู้จักพอ ความประหยัด ความมีระเบียบวินัย ความยุติธรรม ความอดทนอดกลั้น ความเคารพนับถือผู้อื่น ความไม่เห็นแก่ตัว ความถ่อมตัว ความกล้าทางจริยธรรม ความเคารพตนเอง และความรักในความดีงามทั้งปวง) หลังการใช้หลักสูตรมากกว่าก่อนการใช้หลักสูตร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าในระหว่างการทดลองมีการจัดกิจกรรมหลากหลาย เพื่อฝึกให้นักศึกษาได้แสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางจริยธรรมในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาพร โมกข์บุรุษ (2555) ว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่มีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น หลังจากเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านนิทานนานาชาติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรินฎา หลวงเทพ และภัทรา ดำรงไทย (2556) ที่ว่า การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีต้องปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ไม่ทำผิดกฎหมาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิรภา คำทา (2558) ว่าหนึ่งในองค์ประกอบของบรรษัทภิบาลในสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ถือคุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรเพ็ญ อารีกิจ ในปีเดียวกัน คือ ปี 2558 ว่า พยาบาลควรมีคุณธรรม จริยธรรมและคำนึงถึงผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางในการให้การพยาบาล ส่วนผู้รับบริการควรมีความเข้าใจและปฏิบัติตามคำแนะนำต่างๆ ด้วยความเคารพกฎระเบียบของโรงพยาบาล (2.) นักศึกษามีทักษะชีวิต (ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการตระหนักในตน ทักษะการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทักษะการจัดการกับอารมณ์ และทักษะการจัดการกับความเครียด) หลังการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากกว่าก่อนการใช้หลักสูตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาได้รับการอบรมความรู้ตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้สอน ทำให้นักศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาเพิ่มขึ้น ได้ทดลองปฏิบัติ ได้นำเสนอสิ่งที่ตนค้นคว้า ได้แสดงบทบาทสมมติตามที่กำหนดให้ จนเกิดซึมซับ และมีการฝึกฝนบ่อยครั้ง ทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติและผลที่ได้รับ สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ 6 ประการ ที่ประกอบด้วย ความพร้อมที่จะเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมีส่วนร่วมกฎของการฝึก กฎของความเลิกลอย (การเตรียมตัวของผู้สอนอย่างระมัดระวัง) และการเสริมแรง (กาณูจนา

คุณารักษ์, 2540:107-108) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Zipora, Merav, Leichtentritt (2005) ที่ได้ศึกษาผลของการฝึกทักษะชีวิตก่อนการรับรู้ของครูเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และความเชื่อในความสามารถแห่งตนซึ่งมุ่งเน้นทักษะ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเป้าหมายชีวิตและการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และด้านการรักษาสุขภาพร่างกาย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มครูที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะชีวิต กลุ่มครูที่ได้รับการฝึก 1 ปี และกลุ่มครูที่ได้รับการฝึก 2 ปี ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มครูที่ได้รับการฝึกทักษะชีวิต 2 ปี มีระดับคะแนนในการรับรู้สภาพแวดล้อมและคะแนนในการเชื่อความสามารถแห่งตนมากกว่ากลุ่มอื่น

5. จากผลการวิจัยที่พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อหลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิตอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มีการแจ้งให้นักศึกษาทราบล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียนว่าหลักสูตรมีวัตถุประสงค์อย่างไร มีเนื้อหาอะไรบ้าง จะต้องเรียนนานเท่าไร มีกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร มีสื่อประกอบอะไรบ้าง จะวัดและประเมินผลอะไรบ้าง งานที่นักศึกษาจะต้องทำส่งในรายวิชามีอะไรบ้าง และจะค้นคว้าข้อมูลได้จากที่ไหน ทำให้นักศึกษาเกิดความชัดเจนในสิ่งที่จะต้องเรียน สอดคล้องกับหลักการสอนที่ว่าต้องแจ้งวัตถุประสงค์ก่อนสอนทุกครั้ง ซึ่งจะใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลได้ และนักศึกษา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ตนเองมีระดับพฤติกรรมตามลักษณะจริยธรรมหลังการทดลองใช้หลักสูตร อยู่ในระดับปฏิบัติมากกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรและเช่นเดียวกันนักศึกษา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าตนเองมีทักษะชีวิตหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษามีความเข้าใจในเรื่องที่เรียน สนุกกับกิจกรรมที่หลากหลาย (สร้างความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน บรรยายอภิปรายกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย ตั้งคำถาม-ตอบแบบปฏิจา-วิสนา นำเสนอผลงาน ได้ว่าที่ จัดนิทรรศการ บอกเล่าแลกเปลี่ยนทัศนะเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิต แผนชีวิต ความภาคภูมิใจของตนเอง) สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม และให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าหลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิตที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการพัฒนาหลักสูตรนี้ ได้ดำเนินการตามหลักการและทฤษฎีของการพัฒนาหลักสูตรทุกประการ เข้าทำนองว่า ทฤษฎีที่ดีเป็นการปฏิบัติที่ดีโดยรู้ตัว และการปฏิบัติที่ดีเป็นทฤษฎีที่ดีโดยไม่รู้ตัว (sound theory is sound practice conscious of itself, sound practice is sound theory unconscious of itself) และที่นักศึกษามีความคิดเห็นว่าหลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิตที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม อาจเป็นเพราะว่า หลังจากพัฒนาหลักสูตรเสร็จแล้ว ได้มีการหาประสิทธิภาพและคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการสร้างหลักสูตรที่ว่า เมื่อสร้างหลักสูตรเสร็จแล้วต้องหาประสิทธิภาพของหลักสูตร และขณะใช้หลักสูตร มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมเรียนด้วย ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้โดยทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และจากประสบการณ์ของผู้วิจัย จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรนำหลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิตที่พัฒนาขึ้นไปใช้อย่างแพร่หลาย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองใช้หลักสูตรนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจริยธรรมและทักษะชีวิตสูงกว่าก่อนการทดลองใช้ และนักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติทางจริยธรรมหลังการทดลอง อยู่ในระดับสูงกว่าก่อนการทดลอง และนักศึกษาเห็นว่าหลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิตที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม

2. ควรสอดแทรกการปฏิบัติพฤติกรรม และทักษะชีวิตด้านต่างๆ เข้าไว้ในเนื้อหาการสอนทุกครั้ง ที่มีโอกาส และให้การสนับสนุนส่งเสริมให้แสดงออกซึ่งพฤติกรรมเกี่ยวกับจริยธรรมและทักษะชีวิตด้านต่างๆ ให้มากขึ้น และให้มีการเสริมแรงทุกครั้งที่มีพฤติกรรมจริยธรรมดี และทักษะชีวิตที่ดีงามเกิดขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าหลังการทดลองใช้หลักสูตร นักศึกษา มีการปฏิบัติพฤติกรรมทางจริยธรรม และทักษะชีวิตในด้านต่างๆ มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาในคณะวิชาอื่นๆ
2. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมการมีจริยธรรมและทักษะชีวิตที่ดีของนักศึกษาคณะวิชาต่างๆ ในการดำรงชีพและการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา คุณารักษ์. (2558). **การออกแบบการเรียนการสอน**. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวาน.

จรี วิจิตรวาทการ. (2559). <http://www.transparency.org>

จิราภา คำหา. (2558). “ บรรษัทภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน: กรณีศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.”

วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 8, ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม-เมษายน) :168.

ชโลบล อังสวาทย์ และคณะ. (2559). คุณธรรม จริยธรรม หัวใจสำคัญของเจ้าหน้าที่รัฐ. เอกสารวิชาการ ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนักบริหารเชิงยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับกลาง รุ่นที่ 1 ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (<http://www.acfs.go.th/documentfile/acfs-23-06-54-06pdf>)

ปราชญา กล้าผจญ. (2549). **คุณธรรม จริยธรรม ผู้นำรัฐ**. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวฟ่างจำกัด.

_____. (2554). **คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ : บริษัทเวิลด์การพิมพ์จำกัด.

พรเพ็ญ อารีกิจ. (2558). “การพัฒนารูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้รับบริการเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติที่ดีในการรักษาพยาบาลของโรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข.”

วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 8, ฉบับที่ 3 (เดือนกันยายน-ธันวาคม) : 215.

พริณฎา หลวงเทพ และภัทรา ดำรงไทย. (2556). “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย การปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตสารสนเทศ

เพชรบุรี.” วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 6, ฉบับที่ 3(เดือนกันยายน-ธันวาคม) : 718.

สุธาทพร โมกข์บุรุษ. (2555). “การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านโดยใช้นิทานนานาชาติ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอุทุมทอง อำเภ่อูทุมทอง

จังหวัดสุพรรณบุรี.” Veridian E-Journal SU.Vol.5, No1 (January-April) : 358

พริณฎา หลวงเทพ และภัทรา ดำรงไทย. (2556). “การให้ความหมาย ที่มาของความหมายการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศ

เพชรบุรี.” วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 6, ฉบับที่ 3(เดือนกันยายน-ธันวาคม) : 718.

ภาษาต่างประเทศ

Guskey, T.R. (2000). Evaluation Progressional Development. Thousand Oak, CA: Corwin Press,

http://www.Banjomyut.com/library_3extension_2/ethic/06.html

<http://www.suratchanee.blogspot.com>

Shechtman, Zipora; Leva, Merav. Leichtentritt, Judy (2005).” Impact of Life skill Training of

Teachers’ Perceived Environment and Self-Efficacy.” **The Journal of Educational**

Research. Volume 98, Issue 3. <http://www.ocse.go.th/ocse/th/files/BRD>

Research/thesis%20knowledge/March2013/51006.pdf เข้าถึง 15 พ.ค.59.

Thorndike, Edward L. (2011). **Laws of Learning**. Available from nursingplanet. Com